Bildungsstufe; feine Bildung, umfassende Gelehrsamkeit, vielseitige Kenntniss Kâvjapr. S. 3, Z. 13. Z. d. d. m. G. 36,361. 39,96. Vikramâñkaḱ. 1,16. — 3) *Abweichung im Tone, das Erklingen eines fremden Tones.*

व्युत्पत्तिदीपिका f. Titel eines Werkes Opp. Cat. 1.

व्युत्पत्तिमत् Adj. *fein gebildet* (Person) Çaṁk. zu Bâdar. 1,1,1 (S. 19, Z. 8).

व्युत्पत्तिवाद m., °टीका f., °वादृदीपिका und °वादार्थ m. Titel Opp. Cat. 1.

°व्युत्पादक Adj. *ableitend, herleitend, etymologisch erklärend.*

व्युत्पादन n. 1) *das Ableiten, Herleiten von* (Abl.). — 2) *das Belehren* Utpala zu Varâh. Bṛh. 2,15. Comm. zu Njâjam. 1,1,16.

व्युत्पाद्य Adj. 1) *abzuleiten, herzuleiten.* — 2) *darzulegen, darzuthun* Njâjam. S. 4, Z. 2 v. u.

व्युत्सर्ग m. 1) *das Verzichtleisten auf Alles* Hem. Jogaç. 4,89. — 2) *Erklärung, Aufhellung* (?).

व्युत्सेक m. *das Ausgiessen* Comm. zu Âpast. Çr. 6,12,4.

व्युद Adj. *wasserlos, trocken.*

व्युदक Adj. (f. आ) dass.

व्युदास m. 1) *das Fahrenlassen, Aufgeben.* — 2) *Beseitigung, Ausschliessung* Comm. zu Mṛḱḱh. 4, 2. — 3) *Vernichtung* (eines Feindes) Çiç. 15, 37 (wenn शकट als *Karren* gefasst wird, würde व्युदास *das Umwerfen* bedeuten). — 4) *Ausgang, Ende.*

व्युद्धूकन n. *das Auskehren, Ausfegen.*

व्युद्ग्रन्थन n. *das Aufbinden in mehreren Strängen.*

व्युन्दन n. *das Benetzen.*

व्युन्मिश्र Adj. (f. आ) *vermischt —, versehen —, besudelt mit* (Instr.). v. l. विमिश्र.

°व्युपकार m. *das Genügethun, vollkommene Beobachtung.*

व्युपजाप und °जाव (schlechte Lesart) m. *das Zuflüstern.*

व्युपतोद m. *das Anstossen.*

*व्युपदेश m. *Vorwand.* Richtig व्यपदेश.

व्युपद्रव Adj. *keinem unglücklichen Zufall ausgesetzt.*

व्युपरम m. 1) *das zur Ruhe Gelangen, Aufhören.* — 2) *Neige* (des Tages).

व्युपरमम् Absol. *verschiedentlich pausirend* Âçv. Çr. 7,11,20.

व्युपवीत Adj. *ohne die heilige Schnur.*

व्युपशम m. *das Aufhören, Weichen.*

व्युपस्कर Adj. *ohne Zubehör* MBh. 8,94,15.

1. व्युप्तकेश Adj. *mit geschorenem Haar* Maitr. S. 2,9,5 (124,9).

2. व्युप्तकेश Adj. *mit verwühltem Haar.*

व्युप्तजटाकलाप Adj. *mit verwühltem Haarschopf* Bhâg. P. 4,5,10.

1. (व्युष्) विउँष् f. *Morgenhelle, Tagesanbruch.* Vgl. व्युषि.

2. *व्युष्, व्युष्यति (दाहे, विभागे), व्योषयति (उत्सर्गे).

व्युष in उपव्युषम्.

व्युषस in उपव्युषसम्.

(व्युषि), विउँषि Loc. Infin. zu 2. वस् mit वि RV.

व्युषित n. *Tagesanbruch.* Nur Loc.

व्युषिताश्व m. N. pr. eines Fürsten.

व्युष्ट 1) Adj. s. u. 2. वस् mit वि. — 2) *n. *a*) *Tagesanbruch.* — *b*) = फल; vgl. व्युष्टि. — 3) m. *der Tagesanbruch* personificirt als ein Sohn Pushpârṇa's von der Doshâ oder als ein Sohn Vibhâvasu's von der Ushas.

*व्युष्टत्रिरात्र m. gaṇa युक्तारोक्यादि in der Kâç. v. l. व्युष्टित्रिरात्र.

व्युष्टि, विउँष्टि f. 1) *das Aufleuchten der Morgenröthe, Hellwerden* VP. 2,8,48. निशानाम् Çukas. 2,11. — 2) *Lohn für* (Gen., Loc. oder im Comp. vorangehend), *Vergeltung* (in Gutem und Bösem) Hemâdri 1,416,6. 418,1. — 3) *Anmuth, Schönheit.* — 4) **Lob.* — 5) Bez. *bestimmter Backsteine* Âpast. Çr. 17,2. — 6) *ein best.* Dvirâtra Âpast. Çr. 18,8. Vaitân.

*व्युष्टित्रिरात्र m. gaṇa युक्तारोक्यादि. v. l. व्युष्टत्रिरात्र.

व्युष्टिमत् Adj. 1) *Lohn bringend.* — 2) *mit Anmuth —, mit Schönheit ausgestattet.*

व्युष्टिमत्त् Adj. fehlerhaft für व्युष्टिमत्.

व्यूक m. Pl. N. pr. eines Volkes MBh. 6,9,61.

व्यूढ, व्यूढ्व Partic. von 1. ऊह् mit वि und 1. वह् mit वि. Auch = व्यूढच्छन्दस् Comm. zu Tâṇḍja-Br. 12,7,5.

*व्यूढकङ्कट Adj. *der seine Rüstung angethan hat.*

व्यूढच्छन्दस् und व्यूढ्व° Adj. *mit verschobenen Metren* Çat. Br. 4,5,9,1. Ait. Br. 4,27,1.

व्यूढजानु und व्यूढ्वजानु Adj. *mit auseinander gebreiteten Knien.*

व्यूढोर Adj. MBh. 1,67,105. 117,14 fehlerhaft für व्यूढोरु, wie die beiden anderen Ausgg. lesen.

व्यूढोरस्क Adj. *mit breiter Brust* Pat. zu P. 1, 3,2. MBh. 3,64,13. 160,59. R. 3,55,4. Ragh. 1,13.

व्यूढोरु Adj. *mit dicken Schenkeln.*

*व्यूति f. *das Weben.*

व्यूध्री Adj. f. *mit starkem Euter* Tâṇḍja-Br. 15, 10,11.

व्यूर्धभाज् Adj. Gaim. 6,5,17 fehlerhaft für व्यृद्धभाज्.

व्यूह् (aus 1. ऊह् mit वि) *in Schlachtordnung stellen.* Zu belegen Med. अव्यूढत und अव्यूढत्त. — Mit प्रति Med. (ausnahmsweise auch प्रत्यव्यूढत्) *sich in Schlachtordnung aufstellen gegen* (Acc.), *in Gegenschlachtordnung aufstellen* (das eigene Heer).

1. व्यूह् m. 1) *Verschiebung, Verrückung.* — 2) *Auseinanderrückung, Zerlegung von Halbvocalen und zusammengesetzten Vocalen.* — 3) *Vertheilung, Anordnung der Theile, dispositio* Njâjas. 3,2,17. — 4) *Aufstellung eines Heeres, Schlachtordnung, ein Heer in Schlachtordnung.* आखेटव्यूह *ein geordneter Jagdzug,* व्यूहरचना वि-धा *eine zum Kampf geeignete Stellung einnehmen.* — 5) *Gesammtheit, ein Ganzes, Complex, Menge, Schaar* Vâsav. 90,3. 97,13. 292,2. — 6) *ausführliche Auseinandersetzung, — Darstellung, — Beschreibung* Saddh. P. 7 (Uebersetzung S. 173). Vgl. सुखावतीव्यूह. — 7) *Erscheinungsform* Agni-P. 25,18. fgg. Insbes. *die Erscheinungsform* Purushottama's *in vierfacher Form, als* Vâsudeva, Saṁkarshaṇa, Pradjumna *und* Aniruddha. Häufig am Ende eines adj. Comp. nach einem Zahlwort. — 8) *Theil, Abschnitt, Kapitel.* — 9) *= निर्माण.

2. व्यूह् m. *geistige Betrachtung, Erwägung, Raisonnement* Vgl. अकृत° Nachtr. 1.

व्यूढ्वक am Ende eines adj. Comp. von 1. व्यूह् 7) Agni-P. 25,41.

व्यूढ्वन 1) Adj. *auseinanderrückend, sondernd* als Beiw. Çiva's. Nach Nîlak. = जगत्क्षोभक. — 2) n. *Verschiebung, Auseinanderrückung, gesonderte Aufstellung.* — 3) *das Auseinandertreiben.* — 4) *Entfaltung.*

*व्यूढ्वपार्ष्णि m. oder f. und *व्यूढ्वपृष्ठ n. *Hintertreffen.*

व्यूढ्वमति m. N. pr. eines Devaputra.

व्यूढ्वराज m. 1) *der Fürst unter den Schlachtordnungen, die Schlachtordnung der Schlachtordnungen.* — 2) *ein best.* Samâdhi Saddh. P. 23 (Uebersetzung S. 394). Kâraṇḍ. 51,13. 83,11. — 3) N. pr. eines Bodhisattva Saddh. P. 23.

व्यूढ्वराजेन्द्रा f. N. pr. einer Kiṁnara-Jungfrau Kâraṇḍ. 6,8.

व्यूढ्वी Adv. mit कर् *in Schlachtordnung stellen.*

व्यृद्ध Adj. s. u. अर्ध् mit वि (auch Nachtr. 1 und 4).

व्यृद्धभाज् Adj. *die misslungene Opfergabe als Abschnitt erhaltend* Âpast. Çr. 9,4,9. Vgl. व्यूर्धभाज्.

व्यृद्धि, विउँऋद्धि f. 1) *Ausschliessung, Verlust.* — 2) *Misslingen, Missrathen, Vereitelung; Unfall* Gaut. Vaitân. — 3) *Misswachs, Mangel.*

व्येक Adj. (f. आ) *woran Eins fehlt.*